

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

Sponsored by IBU

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Fakülte Tercih Nedenleri ve Bu Nedenleri Etkileyen Faktörler (Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)

The Reasons for Students to Prefer Faculty of Theology and Factors Affecting These Reasons (The Case of Hakkari University Faculty of Theology)

İslam Musayev* - Lamiya Mustafayeva**

Abstract: The current study, which was titled “The Reasons for Students to Prefer Faculty of Theology and Factors Affecting These Reasons (The Case of Hakkari University Faculty of Theology)” discusses the reasons for the faculty preference of the students studying at Hakkari University Faculty of Theology in terms of different variables. As the main problem, the study seeks answers to the question “What are the reasons for students to select theology faculty?”. The study was conducted using the survey method to determine and interpret the current situation as it was. Questionnaire technique was used as data collection to in the study. The created questionnaire was submitted to the Scientific Research and Publication Ethics Committee of Hakkari University, and it was decided that it was ethically appropriate with the session numbered and the decision of the board no 2021/23. Results of the questionnaires were analyzed using SPSS program, the percentages of the data obtained from each question were calculated and the data were evaluated. The current study is based on only measurable information; therefore, it was supported by qualitative research method so that it would be open to deep and detailed interpretation. In addition, it was enriched by obtaining the necessary information through the interview technique. The study is limited to the data obtained from the questionnaires applied to students of Hakkâri University Faculty of Theology of in the fall semester of 2020-2021. The vast majority of students studying at Hakkari University are from the Eastern and Southeastern Anatolia regions. They come from families with relatively low education and income levels. The reasons of the students who preferred the faculty willingly was their desire to have more knowledge in religious sciences and to do more research in this field. After graduation it was determined that there is a desire to work in other institutions in the field (as teacher and academics), apart from The Presidency of Religious Affairs.

Structured Abstract: Choosing a university and a department to study is among the factors that affect an individual's whole life. A conscious selection affects the student's thoughts and judgments about the department they study and plays an important role in generating motivation in the education process and

* Sorumlu Yazar: Dr. Öğr. Üyesi., Kastamonu Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Eğitimi,

Corresponding Author: Asst. Prof. Dr., Kastamonu University, Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Studies, Department of Education of Religion.

ORCID 0000-0003-3111-2227

islamismayil@gmail.com

** Dr., Din Eğitimsi

Ph.D. Religious Educator

ORCID 0000-0002-6002-1706

lamiyemustafa@gmail.com

Cite as/ Atif: Musayev, İ. & Mustafayeva, L. (2022). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin fakülte tercih nedenleri ve bu nedenleri etkileyen faktörler (Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi örneği). *Turkish Studies - Religion*, 17(3), 277-289. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.58003>

Received/Geliş: 16 March/Mart 2022

Accepted/Kabul: 25 September/Eylül 2022

Published/Yayın: 30 September/Eylül 2022

Checked by plagiarism software

© Yazar(lar)/Author(s) | CC BY-NC 4.0

coping with difficulties to be encountered during this process. Choice of individuals affects their state of employment, the circle of friends and the selection of a partner, which will be considered as an important decision in their lives. The current study, which was titled “The Reasons for Students to Prefer Faculty of Theology and Factors Affecting These Reasons (The Case of Hakkari University Faculty of Theology)” and prepared considering these critical decisions, discusses the reasons for the faculty preference of the students studying at Hakkari University Faculty of Theology in terms of different variables. As the main problem, the study seeks answers to the question “What are the reasons for students to select theology faculty?”. Within the framework of the main problem, the study aimed to determine whether personal and family situations affected students’ choices, whether they did research during the selection process, how they did research, and what environmental and other factors were in their selection of the faculty voluntarily.

The study was conducted using the survey method to determine and interpret the current situation as it was. The survey model aims to describe and explain events, objects, entities, institutions, groups, and various areas. Survey studies are performed through interviews and questionnaires. Accordingly, questionnaires were used as a data collection tool in the study. The created questionnaire was submitted to the Scientific Research and Publication Ethics Committee of Hakkari University, and it was decided that it was ethically appropriate with the session numbered and the decision of the board no 2021/23. Results of the questionnaires were analyzed using SPSS program, the percentages of the data obtained from each question were calculated and shown in tables, and the data were evaluated. The current study is based on only measurable information; therefore, it was supported by qualitative research method so that it would be open to deep and detailed interpretation. In addition, it was enriched by obtaining the necessary information through the survey method.

The study is limited to the data obtained from the questionnaires applied to students of Hakkari University Faculty of Theology of in the fall semester of 2020-2021. Students studying at the abovementioned faculty comprised the universe of the study. According to the 2020-2021 fall semester records, 502 students are enrolled in the faculty of theology. The sample of the study consisted of 205 students selected by random sampling method. Accordingly, the ratio of the sample to the population was 40.83%. Thus, the sample was considered to have the quality to represent the universe.

According to the study investigating the reasons of the students for selection of Hakkari University Faculty of Theology of in the academic year of 2020-2021 and the factors affecting these reasons, the majority of the students are graduates of imam hatip high schools, but the rate of students who graduated from other high schools is also high. This shows that theology faculties are increasingly preferred by students with different backgrounds as well as indicating that some educational problems (such as coefficients for entering departments at universities) have been solved.

The vast majority of students studying at Hakkari University are from the Eastern and Southeastern Anatolia regions. When the family profile of the students were examined, similar to the results of studies, literacy rate of mothers was lower than that of fathers. In addition, almost all of the mothers were housewives, and fathers who are responsible for earning the family’s keep worked in jobs with lower pay than the average.

The rate of the people in the families, close relatives and friends, who completed imam hatip high school or are graduates of the faculty of theology, of the participating students is high. A great majority of the students received their first religious knowledge from various sources (Qur’an courses, the internet) as well as from their families. Most of the students have selected the theology faculty by doing research on its aims, educational programs, employment status, and job opportunities from different sources. In addition, it was found that the majority of the students were directed by others in the selection process.

One of the reasons of the students who preferred the faculty willingly was their desire to have more knowledge in religious sciences and to do more research in this field. Most of the students stated that they were happy to study at the faculty, which they preferred willingly, and the rate of those who stated that they would prefer faculty of theology if they were to take the university entrance exam again was quite high.

Most of the students participating in the study wanted to work in the field of theology after graduation. Almost half of the students (62.9%) stated that they wanted to work a teacher after graduation and 22.9% said they wanted to be an academic. The low rate of the students who wanted to work in the

institutions affiliated with the Directorate of Religious Affairs is also one of the issues that should be individually investigated.

In the light of the findings about the family and social environment that students come from, the reasons for selecting faculty of theology and the factors affecting these reasons, the students who are in the process of selecting a department at a university and their families who direct them should be provided with guidance and counseling services about the aims of the faculty, its program, educational environment, employment, etc.

Students' expectations from the faculty should be determined, and necessary planned and academic studies should be done. Orientation sessions including the aims of the faculty, programs, and areas students can work after their graduation should be organized and it should be ensured that these programs be held regularly.

As theology faculties are institutions that train staff for various institutions, in order for the students to be trained in the areas they will work, courses related to those areas should be included in the curriculum, and the problems regarding pedagogical formation that confuse students should immediately be resolved.

Keywords: Religious education, Hakkâri, theology, reasons of choice faculty, factors

Öz: İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Fakülte Tercih Nedenleri ve Bu Nedenleri Etkileyen Faktörler (Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği) isimli bu çalışmada, Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin fakülte tercih nedenlerinin neler olduğu sorusuna farklı değişkenler açısından cevap aranmaya çalışılmıştır. Çalışmada temel problem olarak “öğrencilerin ilahiyat fakültesini tercih etme nedenlerinin neler olduğu” sorusuna cevap aramaktır. Araştırma, var olan durumun olduğu gibi tespitini yapmak ve yorumlamak için Tarama (Survey) modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Oluşturulan anket Hakkâri Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna sunulmuş, 2021/23 sayılı oturum ve 1 No lu kurul kararıyla etik açıdan uygun bulunduğu karar verilmiştir. Araştırma çerçevesinde gerçekleştirilmiş anket sonucu ortaya çıkan veriler SPSS programıyla analizlere tabi tutulmuştur. Her bir sorudan elde edilen verilerin yüzdelikleri hesaplanmış ve veriler değerlendirilmiştir. Araştırmamız salt ölçülebilir bilgilere dayalı olduğundan hem derinlikten hem de ayrıntılı yorum yapmaktan yoksun kalmamaya niyetli nitel araştırma yöntemiyle desteklenmiş olup, görüşme yöntemi ile gerekli bilgilere ulaşarak araştırmanın zenginleştirilmesine çalışılmıştır. Araştırmamız 2020-2021 güz dönemi Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerine uygulanan anketlerden elde edilen verilerle sınırlandırılmıştır. Ortaya çıkan bulgular ışığında, öğrencilerin çoğunluğunun Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden olduğu, göreceli olarak eğitim ve gelir durumlarının düşük olan ailelerden geldiği, tercih etme nedenleri arasında dini konularda bilgi sahibi olmak, mezuniyet sonrası Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde çalışmaya yönelik (öğretmen ve akademisyen olarak) diğer kurumlarda çalışma isteklerinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din eğitimi, Hakkâri, İlahiyat, fakülte tercih nedenleri, faktörler

Giriş

Problem Durumu

Bireyin hayatında doğum, gençlik dönemi, evlilik, meslek seçimi gibi dönüm noktaları bulunmaktadır. Üniversite tercihi de bireyin yaşamını etkileyen dönüm noktalarından sayılabilir. Bilinçli bir tercih, öğrencinin okuduğu bölümle ilgili düşünce ve yargılarını etkilemekle birlikte, eğitim öğretim sürecinde motivasyon oluşturmada ve bu süreçte karşılaşacağı güçlüklerle başa çıkmada önemli rol oynamaktadır. Bireyin yapacağı tercih, onun kolay iş bulmasını, arkadaş çevresini ve hayatında alacağı önemli kararlardan sayılacak evlilik/eş seçimini etkilemektedir. Bu kritik kararları göz önünde bulundurarak araştırma konusu olarak seçtiğimiz “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Fakülte Tercih Nedenleri ve Bu Nedenleri Etkileyen Faktörler (Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)” isimli bu çalışmada, Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin fakülte tercih nedenleri farklı değişkenler açısından ele

alınmıştır. Araştırmada temel problem, öğrencilerin ilahiyat fakültesini tercih nedenleri ve bu nedenlerin eğitim sürecine etkileri nelerdir? sorusuna cevap aramaktır. Benzer çalışmalar alanyazında bulunmakla birlikte araştırmaların yapıldığı yerleşim yerleri daha gelişmiş veya daha gelişmiş yerlere kolay ulaşılabilen illerdeki ilahiyat fakülteleridir (Ay, 2000; Erpay, 2019; Koç, 2003; Korkmaz, 2010; Osmanoğlu-Korkmaz, 2018; Uçar, 2017; Taştan vd., 2001; Taştekin, 2019; Turan-Nazıroğlu, 2015; Kocaman, 2022). Hakkâri ise coğrafyası itibarıyla gelişmiş yerlere uzak ve kapalı bölge olması hasebiyle öğrencilerin gelişiminde fakültenin rolünün daha fazla olması gerekmektedir. Bu sebeple öğrenci profilini tanımak ve bütüncül bir yaklaşımla eğitim öğretim faaliyetlerini planlamak önemlidir. Temel problem çerçevesinde, kişisel ve ailevi durumların tercihleri etkileyip etkilemediği, tercih sürecinde araştırma yapıp yapmadıkları, nasıl araştırma yaptıkları, fakülteyi isteyerek seçmelerinde çevresel ve diğer faktörlerin, mezuniyet sonrası beklentilerinin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yöntem ve Sınırlıkları

Araştırmamızda var olan durumun olduğu gibi tespitini yapmak ve yorumlayabilmek için “Tarama” (Survey) modeli uygun görülmüştür. Tarama modeliyle olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışmak amaçlanmaktadır. Tarama tipi araştırmalar mülakat ve anket yoluyla hayata geçirilmektedir (Arslantürk, 2008, s. 101). Bu tip araştırmalarda elde edilmek istenilen bilgiler, araştırma evrenini temsil eden kişiler seçilerek yapılan araştırma sonuçları genelleme yapılarak değerlendirilir. Bu nedenle çalışmamızda bilgi toplama aracı olarak anket ve görüşme tekniği kullanılması uygun görülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Geliştirilen ölçekte 15 soru bulunmaktadır. Ölçekteki 15 soruyla birlikte katılımcılara demografik sorular yöneltilmiştir. Anket ve görüşme sorularıyla ilgili olarak hem din eğitimi hem de istatistik alanlarından uzman görüşü alınmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini belirlemek için 10 öğrenciden oluşan gruba uygulanmış; gelen dönütler doğrultusunda sorulara son şekli verilmiştir. Oluşturulan anket Hakkâri Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna sunulmuş, 2021/23 sayılı oturum ve 1 No lu kurul kararıyla etik açıdan uygun bulunduğu karar verilmiştir. Anket sonuçları SPSS programında değerlendirilmiştir. Anket soruları salt ölçülebilir bilgilere dayalı olduğundan araştırmaya derinlik katması ve katılımcıların ayrıntılı yorum yapmasına imkan tanımak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile desteklenmiştir. Anket formunda yer alan sorular rastsal yöntemle seçilen öğrencilere görüşme yoluyla araştırmalar tarafından yöneltilmiştir. Veriler görüşme formu aracılığıyla kayda geçirilmiştir. Elde edilen bulgular, betimleme yoluyla sınıflandırılmış ve kategorize edilmiş, yordama sonucu sınıflandırmalar arasındaki ilişkilere bakılarak varılan sonuçların nedenleri açıklamaya çalışılmıştır.

Araştırmamız 2020-2021 güz dönemi Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerine uygulanan anket ve görüşmelerden elde edilen verilerle sınırlandırılmıştır.

Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. 2020-2021 güz dönemi kayıtlarına göre Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 502 öğrenci öğrenim görmektedir. Araştırmanın örneklemi ise tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 205 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 25 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) istatistik paket programı kullanılmıştır. Değişkenler yüzde ve frekans değerleri kullanılmıştır. Kategorik veriler Fisher’s Exact Test ve Ki Kare testi ile analiz edilmiştir. Beklenen frekansların %20’den küçük olduğu durumlarda bu frekansların analize dahil edilmesi için “Monte Carlo Simülasyon Yöntemi” ile değerlendirme yapılmıştır. Testlerin anlamlılık düzeyi için $p < 0,05$ değeri kabul edilmiştir.

Bu duruma göre, örneklemin evrene oranı %40,83'tür. Bu nedenle örneklemin evreni temsil edebilecek niteliğe sahip olduğu düşünülmüştür.

1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcıların kişisel bilgilerine ilişkin bulguların dağılımı bu başlıkta ele alınacaktır.

1.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Ankete katılanların %61,5'ni kız, %38,5'ünü erkek öğrenciler oluşturmaktadır. 2020-2021 eğitim-öğretim yılı kayıtlarına göre, fakültede 502 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu öğrencilerin %52,8'i kız, % 47,2'i erkektir. Bu çerçevede araştırmaya katılanların cinsiyet durumunun, oran itibariyle cinsiyet durumunu yansıttığı nitelikte olduğu söylenebilir.

1.2. Katılımcıların Sınıf Durumlarına Göre Dağılımı

Ankete katılanların büyük çoğunluğunu hazırlık sınıfı öğrencileri oluşturmaktadır. Katılımcıların %46,3'ünü hazırlık, %15,1'ini birinci, %13,7'sini ikinci, yaklaşık %15,6'sı üçüncü, %9,3'ü de dördüncü sınıfta öğrenimlerine devam etmektedirler. Her sınıf düzeyinde katılımcı oranının yeterli olduğu düşünülmektedir. Hazırlık sınıfında 100'ün üzerinde öğrenci varken, 4. Sınıfta bu sayı 40 civarındadır. Hazırlık sınıfından katılımcıların nispeten fazla olması, örneklemin evreni temsil edebilme niteliğinin korunmasıdır.

1.3. Katılımcıların Mezun Olduğu Liselere Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrencilerin %49,5'i imam hatip lisesi mezunudur. Diğer öğrencilerden düz lise çıkışlı olanların oranı %32,8 iken, %2,9'u ticaret meslek, %6,9'u kız meslek, %2'si endüstri meslek, %2'si teknik lise, %1,5'i sağlık meslek çıkışlıdır. %2,5'i ise liseyi açıktan bitirdiğini belirtmişlerdir. Her ne kadar katılımcıların büyük çoğunluğu imam hatip lisesi mezunu olsa da değişen siyasi nedenlere bağlı olarak istihdam ve eğitim politikalarındaki değişiklikler, katsayı vb. sorunların ortadan kalkması, ilahiyat fakültesi mezunlarının daha fazla istihdam edilmeleri durumları diğer lise mezunlarının bu bölümlere olan taleplerini artırmıştır diyebiliriz.

1.4. Katılımcıların İkamet Ettiği Yerleşim Yerine Göre Dağılımı

Katılımcıların %41,5'i kent/il merkezinde ikamet ettiklerini dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra %27,3'ü ilçede, yine %27,3'ü köyde, %2,4'ü beldede, %1,5'i ise beldede ikamet ettiğini belirtmiştir. Ay'ın 2000 yılında yaptığı çalışmada ilahiyat fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin daha çok kırsal kesimlerde yaşadıkları gözlenmiştir (Ay, 2000, s. 1-2). Koç'un 2003 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesinin İlahiyat Lisans Programı öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, katılımcıların ailelerinin %46,6'sı il merkezinde, %27'si ilçelerde, %25,9'u köy ve kasabalarda, %0,5'i ise yurtdışında yaşadıkları tespit edilmiştir (Koç, 2003, s. 33). Bu durum, Türkiye'nin şehirleşme sosyolojisinin bir yansıması olarak ilahiyat fakültesi öğrencilerinin de zamanla artarak şehir merkezli bir yaşam tarzına sahip olduklarını göstermektedir (Uçar, 2017, s. 127). Yine, Korkmaz tarafından 2010 yılında yapılan araştırma sonuçlarının bu düşüncüyü destekler nitelikte olduğu söylenebilir (Korkmaz, 2010, s. 171-172). Yapılan araştırmaları karşılaştırdığımızda zamanla köyden/beldeden şehirlere doğru bir akışın yaşandığı söylenebilir.

1.5. Katılımcıların Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımı

Hakkâri Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin büyük çoğunluğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindedir (%92,2). Araştırmaya katılan öğrencilerin %65,4 gibi büyük bir kısmı, Doğu Anadolu, %26,8'i ise Güneydoğu Anadolu bölgesinde ikamet etmektedir. Öğrencilerden Marmara bölgesinde ikamet edenlerin oranı %2, Akdeniz bölgesinde ikamet

edenlerin oranı %2,4, İç Anadolu bölgesinde %1, Ege bölgesinde %2, Karadeniz bölgesinde %0,5 civarındadır.

1.6. Anne Babaların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin %66,8'i okur-yazar değilken, babalarda bu durum %23,5 civarındadır. Annelerde okur-yazar oranı %9,3, babalarda %11,3'tür. İlkokul mezunu olma durumu annelerde %19,5 iken, babalarda bu oran %33,3'lerdedir. Ortaokul mezunu olma durumu annelerde yaklaşık %3,4, babalarda %10,8, lise mezunu olma durumu annelerde %1, babalarda %15,7'tir. Annelerde üniversiteden mezunu olan hiç yok iken, bu oran babalarda yaklaşık %5,4'lerdedir. Elde edilen verilere bakıldığında Hakkâri Üniversitesi ilahiyat fakültesinde okuyan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerinin, babalarının eğitim düzeylerinden oldukça düşük olduğu söylenebilir.

Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri tabanına bakıldığında, Türkiye'nin yüzde 95,5'inin okuryazar olduğu, %4,5'inin ise okuma yazma bilmediği ortaya çıkmaktadır. Okuma yazma bilmeyenlerin cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığında erkeklerin oranı %1,3, kadınların oranının %7,5 olarak belirlendiği görülmektedir. Başka bir deyişle, her 100 erkekten %1,3'ü, her 100 kadından %7,5'i okuma yazma bilmemektedir. Yine erkeklerin %95,9'u en az bir eğitim seviyesini tamamlamışken, bu oran kadınlarda 2018 için yüzde %84,5 olarak tespit edilmiştir.¹ Elde edilen verilerinden anlaşıldığı üzere bu çalışmada örneklem olarak seçilen Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin anne baba öğrenim düzeylerinin Türkiye ortalamalarının altında olduğu söylenebilir. Daha önce yapılmış araştırmaların verileri ile karşılaştırıldığında bu durum görülebilir. Bu bakımdan anne ve babaların karşılaştırılması durumunda önceki araştırmalarla tümüyle örtüştüğü, ama hem anne hem de babaların eğitim düzeylerinin daha düşük olması bakımından ise kısmen örtüştüğü söylenebilir. Uçar (2017), Korkmaz (2010), Taştan ve arkadaşları (2001) ve Ay (2000) tarafından farklı zamanlarda yapılan araştırmalarda da annelerin eğitim düzeylerinin babalara göre düşük olduğu, babaların çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu, lise ve üniversite mezunu olanların toplam oranlarının da %30'lar civarında olduğu görülmüştür.

1.7. Anne babaların Çalışma Durumu ve Ailenin Aylık Gelirine Göre Dağılımı

Ankete katılan öğrenci annelerinin %98,5'i ev hanımıdır. Katılımcıların ifadelerine göre memur ve emekli anne hiç bulunmamaktadır. İşçi olarak çalışan annelerin oranı (%1,5) ise oldukça düşüktür. Annelerin çalışma durumu konusunda diğer araştırmalarla neredeyse aynı sonuçların elde edildiği, zaman geçse de bu hususta ciddi bir değişimin olmadığı görülmektedir.

Baba meslek durumlarına gelince ise katılımcılardan %35'nin babası serbest (esnaf, çiftçi) çalışandır. Çalışmayanların oranı %22,2 iken, emekli olanlar %26,1, işçiler %7,4, memurlar %9,4 oranındadır. Benzer araştırmalara baktığımızda da "İlahiyat öğrencilerinin çoğunluğu toplumda gelir düzeyi düşük olan mesleklerden sayılan serbest çalışan, işçi ya da bu iki kesimden emekli olan kimselerin çocuklarıdır (Uçar, 2017, s. 126). Bu bakımdan bu araştırmanın bulgularının önceki araştırma ile örtüştüğü söylenebilir.

Ebeveynlerin çalışma durumlarının ailelerin sosyo-kültürel ve ekonomik yapıları hakkında fikir edinmemiz açısından önemli bir kriter olacağı düşünülerek bu amaçla gerçekleştirdiğimiz ankette ailenin aylık gelirleriyle ilgili sorulara da yer verilmiştir. Elde edilen verilere baktığımızda öğrencilerin gelir düzeyi "orta" ya da "düşük" olan ailelere mensup oldukları anlaşılmaktadır. Aylık gelir dağılımında en yüksek düzeyi (%59,7) işgal eden 1000-2000 TL'nin, bugün için orta düzeyin de altında kaldığını söylemek mümkündür. Öğrencilerin yaklaşık %21,9'u, 2000-3000

¹ TÜİK, *Eğitim İstatistikleri*, 20 Şubat 2021 tarihinde https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018 adresinden erişildi.

TL'nin altında kalan bir aylık gelirle geçinmek durumunda olan ailelere mensupturlar. 3000-4000 TL arası olanların oranı %8, 4000-5000 TL arası olanların oranı %7,5, 5000 TL ve üstü olanlar ise %3'tür. Bu durum kendilerinin maddi sıkıntı içinde okula devam etmelerine ve buna bağlı birtakım problemler yaşamalarına sebebiyet vermektedir. Ki kare sonuçlarına göre de fakülteyi isteyerek tercih edenlerin büyük bölümünün (%78,3'ü) "orta" veya "düşük" ücretle çalışan ailelerden geldikleri görülmektedir (p<0,05). Korkmaz (2010), Ay (2000), Taştan ve arkadaşları (2001), Uçar (2017) ve Erpay (2019)'ın çalışmalarının bulgularıyla kıyaslandığında, durumun benzerlik arz ettiği ve bu konuda dikkate değer değişikliğin yaşanmadığı görülmektedir.

1.8. Ailede Okuyan Kardeş Sayısına Göre Dağılım

Öğrencilerin çoğunlukla çok çocuklu ailelerden geldiği gözlemlenmektedir. Çok çocuklu ailelerden geliyor olmaları bölgesel farklılıktan kaynaklandığı söylenebilir. Bir kardeşi okuyan öğrencilerin oranı yaklaşık %17,5, iki kardeşi okuyan öğrencilerin oranı %15,5, üç kardeşi okuyan öğrencilerin oranı %26,5, dört kardeşi okuyan öğrencilerin oranı yaklaşık %15,5, beşkardeşi okuyan öğrencilerin oranı 13,5, 6 ve üzeri kardeşi okuyan öğrencilerin oranı ise 11,5'tir.

2. Öğrencilerin Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesini Tercih Nedenleri ve Bu Nedenlere Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular

2.1. Öğrencilerin Fakülte Tercihini Etkileyen Kişi ve Faktörler

Fakültede öğrenim gören öğrencilerin bölüm tercihini etkileyen kişi ve faktörleri tespit etmek için ankete katılan öğrencilere "Aile veya Yakın Akraba Çevresinde İmam hatip Lisesi ve Yüksek Din Öğretimi (Yüksek İslam Enstitüsü, İlahiyat Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi gibi) Mezunlarının bulunma durumuna ilişkin sorular yöneltilmiştir. Katılımcılardan, aile ve yakın akraba çevresinde İmam hatip Lisesi mezunu bulunanların oranı %69,8, bulunmayanların oranı %30,2 iken, aile ve yakın akraba çevresinde Yüksek Din Öğretimi (Yüksek İslam Enstitüsü, İlahiyat Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi gibi) mezunu bulunanların oranı %50,7, bulunmayanların oranı ise %49,3'tür. Bunun yanı sıra okul dışında ilk dini bilgilerini aldıkları çevrenin neler olduğunu ortaya koymak amacıyla sorulan soruya öğrencilerin %42,4'ü aileden, %26,8'i Kur'an kurslarından, %7,8'i internette, %22,9'u hepsinden aldığını belirtmiştir. Çevresinde imam hatip lisesi mezunu bulunanların oranı bulunmayanlara göre daha yüksek iken, yüksek din öğretimi mezunu bulunan ve bulunmayanların oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Ailenin dini bilgi edinme kaynağı olarak birinci sırada olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin genel olarak çocuk yetiştirme hususunda din eğitimi konusunda hazırbulunuşluklarının önemli olduğu görülmektedir. Korkmaz (2010) tarafından yapılan araştırmada da ailenin dini bilgi edinme kaynağı olarak birinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Katılımcılara bölüm tercihlerini yaparken araştırma yapıp yapmadıkları, yaptıkları kimlerden, nerelerden faydalandıklarını ortaya çıkarmak amacıyla "Fakülte Tercihini yapmadan önce İlahiyat Fakültesinin Amaçları, Programları, Eğitim Ortamları vb. Konusunda Araştırma Yaptınız mı?" "Fakülte Tercihini yapmadan önce İlahiyat Fakültesinin Amaçları, Programları, Eğitim Ortamları vb. Konusunda Nereden/ Kimlerden Bilgi Aldınız?" tarzında sorular yöneltilmiştir. Öğrencilerin %46,8'i bu konuda araştırma yaptığını dile getirirken, %37,1 kısmen araştırma yaptığını, %16,1'i ise hiç araştırma yapmadığını belirtmiştir.

Erkek öğrencilerin %44,8'i, kız öğrencilerin %55,2'si bu konuda araştırma yaparak tercihte bulduklarını, yine erkek öğrencilerden %21,2'sinin, kız öğrencilerden %78,8'inin araştırma yapmadıklarını dile getirirken, erkek öğrencilerin %38,2'si, kız öğrencilerin 61,8'i kısmen araştırma yaptıkları beyanında bulunmuşlardır. Bu bulgulardan hareketle erkeklere nazaran kız öğrencilerin bu konuda daha hassas davrandığı söylenebilir.

Ayrıca yapılan ki kare analizleri sonuçlarına göre öğrencilerin tercih yapmadan önce fakültenin amaçları, programları, eğitim ortamları vb. hususlarda araştırma yaptıkları konusunda

demografik değişkenlere (cinsiyet, lise türü, coğrafi bölge, anne baba eğitim durumu) bağlı olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır ($p<0,05$).

Yine ki kare analizleri sonucunda lise türüne göre tercihte bulunanların oranına baktığımızda imam hatip lisesi çıkışlı olanların büyük çoğunluğunun (%62,5) araştırma yaparak tercihte bulunduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Bundan başka aile veya yakın akraba çevresinde imam hatip lisesi ve yüksek din öğretimi (Yüksek İslam Enstitüsü, İlahiyat Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi gibi) mezunlarının bulunma durumunun da öğrencilerin tercih sürecinde etkili olduğu görülmektedir.

Bu konuda kimlerden bilgi aldıkları hususunda ise katılımcıların %30,7'si aile veya yakın akraba ve arkadaş çevresinden, %15,1'i öğretmenlerinden, %22,9'u internetten, %4,9'u mezun olan arkadaşlarından, %0,5'i fakülte ziyaretinden, %13,2'si hepsinden diye belirtirken, hiç bilgi almayanların oranı %12,7 olarak tespit edilmiştir. Korkmaz'a (2010) göre fakültenin amaçları, programları, eğitim ortamları vb. konularda araştırma yapan öğrencilerin daha başarılı oldukları, eğitim öğretim sürecine, fakülte yaşamına kolay uyum sağladıkları ifade edilebilir. Tam aksine araştırma yapmadan tercihte bulunan öğrenciler için bu durumun beklentilerini karşılamada tam bir hayal kırıklığı ile sonuçlandığı görülmektedir. Öğrencilerle yaptığımız görüşmeler bu kanıya varmamıza neden olmuştur. Sonuçları diğer araştırmalarla karşılaştırdığımızda ciddi farklılıkların olmadığını görmekteyiz. Bu nedenle bölüm tercihi yaparken araştırma yapılmasında, hayal kırıklığı yaşamamak ve çeşitli soru ve sorunlarla karşılaşmamak için bir değil birden fazla kaynaktan bilgi almakta fayda olabilir.

2.2. İstihdam, İş İmkânları vb. Konularda Araştırma Yapma Durumu

Tercihden önce, ilahiyat fakültelerini bitirenlerin istihdam durumu, mezuniyet sonrası iş imkânları vb. konusunda araştırma yapıp yapmadıkları, yaptırımlar kimlerden, nereden bilgi aldıkları konusunda yöneltilen soruya katılımcıların %52,2'si "evet", %12,7'si "hayır", %35,1'i ise "kısmen" cevabını vermişlerdir. Yine bu konuda nereden/kimlerden bilgi aldıkları hususunda %23,2'si aile, yakın akraba ve arkadaş çevresinden, %29,6'sı internetten, %10,3'ü öğretmenlerinden, %7,9'u mezun olan arkadaşlarından, %16,7'si hepsinden bilgi aldıklarını belirtmişlerdir. Hiç araştırma yapmadan tercihte bulunanların oranı ise %12,3'tür. Bu verilerden hareketle öğrencilerin büyük çoğunluğunun mezun olduktan sonra istihdam, iş imkânları konusunda farkı kaynaklardan araştırma yaptığını, bunun nedenleri arasında istihdamın gençlerin başta gelen sorunları arasında yer alması, çeşitli alanlarda işgücü fazlalığının ve üniversite mezunu işsizlerin sayısında ciddi artışın olması sayılabilir.

2.3. Fakülte Tercih Süreci ve Bu Süreci Etkileyen Faktörler

Öğrencilerin fakülte tercih süreci ve bu süreci etkileyen sebep ve faktörlerin neler olduğunu tespit etmek için kendilerine, "*İlahiyat Fakültesini Tercih Sürecinde sizi yönlendiren oldu mu?, İlahiyat Fakültesini Tercih Sürecinde Sizi Yönlendiren Kişi ya da Çevreler hangisidir?, İlahiyat Fakültesini İsteyerek mi Tercih Ettiniz?, Fakülte tercihinizi etkileyen öncelikli sebep ya da sebepler nelerdir?, "Tekrar üniversite sınavına girecek olsanız, ilahiyat fakültesini tercih eder miydiniz?"* soruları yöneltilmiştir. İlahiyat fakültesini tercih dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların %88,2'sinin isteyerek tercih ettiği görülmektedir. "Hayır istemeden tercih ettim" diyenlerin oranı ise %11,8'dir. Koç (2003), Korkmaz (2010), Taştekin (2019) ve Turan- Nazıroğlu (2015) tarafından farklı yıllarda yapılan çalışmalarda da sonuçların paralellik arz ettiği ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun okudukları bölümü isteyerek seçtikleri görülmüştür. İsteyerek yapılan tercihler eğitim öğretim sürecini olumlu yönde etkileyerek öğrencilerin akademik başarılarının artmasına katkı sağlamaktadır. Özellikle imam hatip lisesi mezunu öğrencilerin ilahiyat fakültesindeyken gösterdikleri başarı ve sağladıkları uyum sürecinin bu bölüme isteyerek geldikleri sonucuna varmamıza sebep olmaktadır. Çaprazlama sonucu elde edilen verilere de baktığımızda

diğer liselerden farklı olarak imam hatip lisesi mezunlarının (%52,8) ilahiyat fakültesini isteyerek tercih ettikleri bu düşüncemizi destekler niteliktedir ($p<0,05$).

Fakülteyi istemeden tercih eden öğrencilerle gerçekleştirdiğimiz görüşmelerde öğrenciler, “aile baskısı, mezun olduktan sonra görev alamama” gibi endişe ve kaygılarının olduğunu dile getirmişlerdir. Benzer çalışmalarda da iş bulamama, istihdam gibi kaygıların olduğu görülmüştür (Osmanoğlu-Korkmaz, 2018, s. 157).

Araştırmaya katılan öğrencilerin %65,3’ü tercih sürecinde başkaları tarafından yönlendirmeler olduğunu, %34,7’si ise herhangi bir yönlendirme olmadığını ifade etmişlerdir. Çaprazlama sonucuna cinsiyet dağılımına göre baktığımızda tercih sürecinde kız öğrencilerin erkeklere göre daha fazla (65,2%) yönlendirildiği görülmektedir ($p<0,05$). Bu sonuç öğrencilerin çoğunun Doğu ve Güneydoğu bölgesinden olması hasebiyle, geleneksel bakış açısından kaynaklı kız çocuklarının mezun olduktan sonra istihdam alanlarının (özellikle öğretmenlik ve Kuran kursu öğreticiliği) çalışma ortam ve saatlerinin uygunluğuna bağlı olarak ailesine, çocuğuna fazla zaman ayırması şeklinde yorumlanabilir.

Tercih süreci önemli bir süreç olduğundan doğru ve bilimsel temellere dayalı rehberlik bireyin üniversite yıllarını verimsiz ve pişmanlıklarla geçirmesini engelleyebilir. Fakülte tercih süreçlerinde öğrencilerin %73,1’i aile, yakın akraba ve arkadaş çevresinin yönlendirildiğini ifade etmişlerdir. %20,9’u öğretmenleri, %1,1’i Diyanet personeli tarafından yönlendirildiğini dile getirirken, %4,9’u bir ya da birden fazla kişinin/çevrenin yönlendirmesinin olduğunu beyan etmiştir.

Elde edilen veriler ışığında öğrencilerin fakülte tercihlerinde öncelikli sebep veya sebeplerin neler olduğunu incelendiğinde katılımcıların %56,1’nin dini ilimlerde daha fazla bilgi sahibi olmak ve bu alanda ilerlemek istediklerini beyan etmişlerdir. Korkmaz (2010) ve Taştan ve arkadaşları (2001) tarafından yapılan araştırmalarda da benzer sonuçların olduğu görülmektedir. Yine öğrencilerin %10,2’si aile ve yakın çevrenin isteklerini yerine getirmek, %19,5’i öğretmen olabilmek, %11,7’si kolay iş bulabilmek, %2,4’ü ise Diyanet İşler Başkanlığı’nda görev almak gibi sebepleri belirtmişlerdir.

Katılımcıların %73,5’i tekrar üniversite sınavına girecek olsa, yine ilahiyat fakültesini tercih edeceğini beyan etmişlerdir. %26,5’i olumsuz görüş bildirerek tercih etmeyeceğini ifade etmiştir. “Tekrar üniversite sınavına girecek olsanız, hangi fakülte ya da fakülteleri tercih ederiniz?” şeklinde yöneltilen soruya öğrencilerin büyük çoğunluğu (%60,9) ilahiyat fakültesi cevabını vermiştir. %14,4’ü Eğitim, %9,4’ü Tıp, %5’i Hukuk, %1,5’i Mühendislik, %8,9’u farklı bölümleri tercih etmek istediğini belirtmiştir.

2.4. Fakülte/Bölümden Memnun Olma Durumu

İlahiyat fakültesinde okumaktan memnun olma durumlarına ilişkin sorulan soruya katılımcıların %69,8’i memnun olduğunu ifade ederken, %20,5’i kısmen memnun olduğunu beyan etmiştir. Ay (2000), Koç (2003), Korkmaz (2010) ve Ay (2020) tarafından farklı yıllarda yapılan çalışmaların bulgularının araştırmamızın sonuçlarıyla örtüşüğünü görmekteyiz.

Memnun olmayanların oranı ise %5,4 iken bu konuda kararsız olanların oranı %4,4’tür. Fakülteyi isteyerek tercih edenlerin oranı (%88,2) memnun ve kısmen memnun olanların oranına yakındır. Cinsiyet açısından baktığımızda kız öğrencilerin (%58,7), erkeklere oranla (%41,3) daha çok ilahiyat okumaktan memnun oldukları görülmektedir. Ki kare analizleri sonucunda kıyaslama yaptığımızda kız öğrencilerin %57,4’ü, erkeklerin ise %42,6’sı dini ilimlerde daha fazla bilgi sahibi olmak ve bu alanda ilerlemek için tercihte bulduklarını beyan etmişlerdir. Yine lise türüne göre değerlendirme yapacak olursak imam hatip lisesi mezunu öğrencilerin (%57,4) dini ilimlerde daha fazla bilgi sahibi olmak istedikleri ve bu alanda ilerlemek istedikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca imam hatip mezunu öğrencilerin ilahiyat okumaktan memnun olukları görülmektedir ($p<0,05$).

Memnun olan ve kısmen memnun olan öğrencilerin düşüncelerine aşağıdaki ifadeler örnek olarak verilebilir: “*Dini konularda farklı bir bakış açısı kazandım (Ö12)*”, “*Dini kaynağından öğrenmek çok harika (Ö23)*”, “*İlahiyat yelpazesi geniş bir alan, farklı yollar deneyerek hedeflerime ulaşabileceğime inanıyorum (Ö7)*”, “*Manevi yönden huzur bulduğum bir bölüm (Ö14)*”, “*Madem okuyacağım, okuduğum bölüm hem dünya hem ahiret hayatım için faydalı olsun düşüncesindeyim (Ö42)*”, “*Medrese kökenliyim, Medreselerin resmi bir hüviyeti olmadığından ilahiyat okuyarak hem hayallerimi gerçekleştiriyor, hem de kendimi geliştirip insanlara iyi rehber olmak istiyorum (Ö45)*”, “*Sınıf öğretmeni olmak istiyordum. Bu yüzden bölümü sevmeden tercih etmiştim. Ama bazı hocalarım sayesinde sevdim (Ö29)*”.

Öğrenciler bölüm tercihlerini isteyerek yapsalar da üniversite yılları boyunca iletişim ve etkileşimde bulunduğu kişiler bu durumu etkileyebilmektedir. Üniversite tercihi öncesi ve üniversiteye geldikten sonra var olan beklentiler duruma göre değişebilmekte, ileri yaşamına ilişkin yeni beklentiler oluşabilmektedir. Öğrencilerin nitelikli bir eğitim beklentisinin karşılanması hem şimdiki hem de geleceğe dönük beklentilerini olumlu yönde etkilemektedir. Bu düşünceden hareketle memnuniyetsizliğini ifade eden öğrencilere bu durumun nedenleri sorulduğunda yaptıkları açıklamalara örneklere şunlardır: “*İlahiyatçı kimliğini temsil edememekten korkuyorum (Ö115)*”, “*Ders dışı zamanlarımızı değerlendireceğimiz ortam yok (Ö82)*”, “*Bölümün ve verilen eğitimin hedeflerime ulaşmada yetersiz olduğunu düşünüyorum (Ö154)*”, “*Her şeyi özgürce konuşup tartışmıyoruz, düşüncelerimizi rahatlıkla açıklayamıyoruz, Cevapsız kalan sorularımız çok oluyor (Ö174)*”, “*İstemedem tercih ettiğim için ısınamadım (Ö165)*”, “*Eğitimi çok niteliksiz buluyorum (Ö4)*”, “*Bazı hocalar sürekli kendi görüşlerini dayatmağa çalışıyor (Ö68)*”, “*İlahiyat Fakültesi mezunlarının sayısındaki artış ileride atamama gibi endişelerimi artırmaktadır (Ö92)*”, “*Fiziksel anlamda sınıflar yeterli donanımda değil, kampüs yok, kütüphane yok (Ö53)*” İfadelerden de anlaşıldığı üzere öğrencilerin büyük çoğunluğu isteyerek tercih etseler de beklentilerinin yeterli düzeyde karşılanmaması, memnuniyetsizliğe dönüşmüştür. Kocaman (2022) tarafından yapılan çalışmaların bulgularından da öğrencilerin benzer görüşler (fiziksel anlamda var olan yetersizlikler, sosyal etkinliklerin yetersizliği, ihtiyaç ve beklentilere uygun eğitim alamama vs. gibi) ortaya koyduğu görülmektedir.

Ayrıca öğrencinin mezun olduktan sonra istihdam konusundaki çeşitli endişeleri hali hazırdaki eğitim sürecini de olumsuz etkileyebilmektedir. Bu endişenin nedenleri arasında öğretmen olmak isteyen bir öğrencinin çeşitli nedenlerle bu imkânı bulamaması, öğretmen mi, din görevlisi mi olacağı konusundaki belirsizlikler; öğretmen, akademisyen olmak isteyen bir öğrencinin farklı bir meslek seçmek zorunda kalması veya tamamen alan dışı bir mesleğe yönelme durumu da kişinin mesleğini benimsemesi bakımından çeşitli sorunlar yaşaması sayılabilir. Bu yüzden öğrencilerin okudukları alanı benimsemeleri, hazırlandıkları meslekleri daha yakından tanımları için uyum süreciyle birlikte rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin artırılması faydalı olabilir.

2.5. Katılımcıların Çalışma İsteği ve Çalışmak İstenilen Meslek Durumuna Göre Dağılımı

Katılımcıların mezun olduktan sonra bu alanda çalışmak isteyip istemediklerini, isteyen öğrencilerin öncelikle hangi alanda çalışmak istediklerini tespit etmek amacıyla kendilerine “Fakülteden Mezun Olunca Bu Alanda Çalışmayı İstiyor musunuz?”, “Fakülteden Mezun Olunca Çalışmak istediğiniz meslek hangisidir?” soruları yöneltilmiştir. İlk soruya ankete katılan öğrencilerin %86,3’ü evet, %2,4’ü ise hayır cevabını vermiştir. %11,2’si ise daha karar vermediğini belirtmiştir. Mezun olunca yapmak istedikleri meslek sorulduğunda ise öğrencilerin %62,8’u öğretmen, %22,9’u akademisyen, %4,4’ü Kur’an Kursu öğreticisi, %2’si İmam Hatip/Müezzin, %1,5’i Sosyal Hizmetler (Dini Danışman vb.), %1’i Vaiz olmak istediğini beyan ederken, %5,4’ü daha karar vermediğini dile getirmiştir. Korkmaz (2010) ve Taştan vd. (2001)

tarafından yapılan araştırmalarda da öğrencilerin öncelikli olarak yapmak istedikleri meslekler arasında öğretmenlik birinci sırada yer almaktadır. Bunun yanı sıra cinsiyet faktörü açısından bakacak olursak kız öğrencilerin (%61,6) erkeklere nazaran (%38,4) daha çok bu alanda çalışmak istemeleri ortaya çıkmıştır ($p<0,05$).

Öğretmenlikle birlikte akademik alanda ilerlemek isteyenlerin oranı da dikkat çekicidir. Ayrıca mezun olunca Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde çalışmak isteyenlerin oranının bu kadar az olması da incelenmesi gereken önemli konulardandır. Konuyla ilgili görüşlerine başvuru öğrencilerin düşüncelerine aşağıdaki ifadeler örnek olarak verilebilir: *“Diyanette görev almak için yeterince iyi yetişemediğimizi düşünüyorum (Ö2)”, “Formasyon konusundaki belirsizlikler karar vermemizi olumsuz yönde etkilemektedir (Ö122)”, “Toplumun ihtiyaç ve beklentilerine uygun eğitim alamadığımız kanaatindeyim (Ö84)”, “Bilgiler genellikle teoride kalıyor, öğrendiklerimizi günlük yaşamımla ilişkilendiremiyorum (Ö62)”, “Branşlaşmaya gidilmeli, ben sosyal hizmetler (dini danışman) alanında çalışmak istiyorum. Bu konuda dersler yetersiz. Bu yüzden çalışma konusunda kararsızım (Ö51)”*. Köylü (2017), Uluslar arası Yüksek Din Öğretimi Kongresi’nde sunmuş olduğu *“Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi: Nitelik ve Nicelik Sorunu”* bildirisinde de benzer sorunlara dikkat çekmiş, mevcut ilahiyat eğitiminin gerek istihdama yönelik gerekse genel anlamda nitelikli eleman yetiştirme konusunda başarılı olmadığını vurgu yapmıştır (Köylü, 2017, s. 83, 101).

İlahiyat fakültesinin çeşitli kurumlara eleman yetiştiren bir fakülte olması hasebiyle programına mesleki yelpazeyi artıracak derslerin konulması gerektiği uzun yıllardır akademisyenlerce dile getirilmektedir. Söz konusu çalışmalarda yer verilen öneriler doğrultusunda ve istihdam alanları göz önünde bulundurularak bu alanlara uygun uygulamalara ağırlık verilmesi, öğrencilerin mezun olunca çalışabilecekleri mesleklere göre yetiştirilmesi daha faydalı olabilir.

Sonuç ve Öneriler

2020-2021 eğitim öğretim yılında Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin fakülte tercih nedenlerini ve bu nedenleri etkileyen faktörlerin tespitinin yapıldığı bu çalışmada sonuç olarak şunlar söylenebilir:

Fakülte tercihi yapan öğrencilerin büyük çoğunluğu imam hatip lisesi mezunu olsa da diğer liselerden tercih edenlerin oranı da az değildir. Bu durum ilahiyat fakültelerinin gittikçe farklı öğrenci görüntüsüne sahip olduğunu ortaya koymakla birlikte birtakım sorunların çözüme kavuşturulduğunu göstermektedir.

Hakkâri Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin büyük çoğunluğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindedir. Öğrencilerin aile profiline baktığımızda –yapılan diğer çalışmalarla da büyük ölçüde benzerlik gösteren– anneler de babalara göre okuma yazma oranının düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca annelerin neredeyse tamamına yakınının ev hanımı olduğu, ailenin geçimini sağlayan babaların da gelir düzeyi ortalamanın altında mesleklere mensup olduğu belirlenmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin aile, yakın akraba ve arkadaş çevresinde imam hatip lisesi ve ilahiyat mezunu olanların oranının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun ilk dini bilgilerinin aile olmak üzere çeşitli kaynaklardan (Kur’an Kursu, internet) aldıkları görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun fakültenin amaçları, eğitim programları, istihdam durumu, iş imkânları konusunda farklı kaynaklardan araştırma yaparak tercihte buldukları tespit edilmiştir. Ayrıca söz konusu öğrencilerin tercih sürecinde büyük çoğunluğunun başkaları tarafından yönlendirildiği de görülmektedir.

Fakülteyi isteyerek tercih eden öğrencilerin tercih nedenlerinin başında dini ilimlerde daha fazla bilgi sahibi olmak ve bu alanda ilerlemek gibi istekleri gelmektedir. Öğrencilerin çoğu isteyerek tercih ettiği fakültede öğrenim görmekten memnun olduğunu dile getirmiş olup, bir daha

sınava girecek olsalar yine de ilahiyat fakültesini seçeceklerini belirtenlerin oranı da oldukça yüksektir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu mezun olduktan sonra bu alanda çalışmayı istemektedir. Öğrencilerin neredeyse yarısından fazlasının (%62,9) mezun olduktan sonra öğretmen, %22,9'nun ise akademisyen olarak çalışmak istedikleri görülmektedir. Diyanet İşler Başkanlığı bünyesinde çalışmak isteyen öğrencilerin sayının düşük olması da başlı başına araştırılması gerekli konulardandır.

Sonuç olarak öğrencilerin geldikleri aile ve sosyal çevre, fakülte tercih nedenler ve bu nedenleri etkileyen faktörlerle ilgili elde ettiğimiz bulgular ışığında tercih sürecinde olan öğrencilere ve onları yönlendiren ailelere fakültenin amaçları, programı, eğitim ortamı, istihdam vb. konularda rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sağlanmasının faydalı olabileceği söylenebilir.

Öğrencilerin fakülteden beklentileri tespit edilmeli, bunun için gerekli olan planlı ve akademik çalışmalar yapılabilir. Fakültenin amaçları, programları, mezuniyet sonrası hangi alanlarda çalışabilecekleri hususunda oryantasyon eğitimleri verilebilir, gerektiğinde bu eğitimlerin belirli aralıklarla yapılması sağlanabilir.

İlahiyat fakülteleri çeşitli kurumlara eleman yetiştiren bir kurum olmasından dolayı öğrencilerin görev yapacakları alanlarda yetişmeleri için o alanlarla ilgili derslerin programda yer alması sağlanmalı, öğrencilerin zihnini meşgul eden temel sorunlar bir an önce çözüme kavuşturulmalıdır. Ayrıca öğrencilerin dile getirdikleri sorunları da göz önünde bulundurarak şu önerilere de yer verilebilir: İlahiyat fakülteleri, istihdam alanları ve günümüz ve geleceğin koşulları göz önünde bulundurularak yeniden yapılandırılabilir. Fakültelerin fiziki altyapısı ve öğrenci başına düşen ve uzmanlık alanlarına göre yeterli öğretim elemanı ihtiyacı karşılanmadan öğrenci alımlarındaki artış makul seviyelere çekilmelidir. Ayrıca istihdam alanları göz önünde bulundurularak öğrencilerin çalışmak istedikleri alanlara yönelik yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Arslantürk, Z. (2008). *Sosyal bilimciler için araştırma metod ve teknikleri*. Çamlıca Yayınları.
- Ay, M. E. (2000). 1999 – 2000 öğretim yılında fakültemize gelen I. sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 1-12.
- Ay, M. F. (2020). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Memnuniyet Düzeyleri ile Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişki. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 20(2), 743-758. <https://doi.org/10.33420/marife.800556>
- Erciyes, İ. (2019). Öğrencilerin ilahiyat fakültesine yönelik görüşleri. *Amasya İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13, 423-473. <https://doi.org/10.18498/amailad.547095>
- Kocaman, K. (2022). Paydaş olarak öğrencilerin gözünden KDP islami ilimler fakültesi: bir SWOT analizi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(53), 232-256. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.1082579>
- Koç, A. (2003). İlahiyat fakültesi (ilahiyat lisans programı) öğrencilerinin sorunları ve beklentileri. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 25(2), 25-64.
- Korkmaz, M. (2010). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin fakülteyi tercih nedenleri: Erciyes üniversitesi ilahiyat fakültesi örneği. *Bilimname Dergisi*, 18(1), 167-204.
- Köylü, M. (2017). Türkiye’de yüksek din öğretimi: nitelik ve nicelik sorunu. Z. Şeyma Altın (Ed.), *Yüksek Din Öğretimi içinde* (75-94). DEM Yayınları.

- Osmanoğlu, C.-Korkmaz, M. (2018). Öğrencilerine göre ideal ilahiyat fakültesi öğrencisinin nitelikleri ve bunun ilahiyat eğitimiyle ilişkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(36), 119-178.
- Uçar, R. (2017). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin profili, akademik eğilimleri ve aldıkları eğitime ilişkin memnuniyet algıları (İnönü Üniversitesi örneği). *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(2), 105-178.
- Taştan, A. vd. (2001). Üniversite düzeyinde din öğretimi alan öğrencilerde eğitim sürecinde oluşan tutum ve davranış değişiklikleri (Erciyes Üniversitesi İlahiyat fakültesi örneği). *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 169-192.
- Taştekin, O. (2019). Yeni kurulan ilahiyat fakültelerinin öğrenme ortamına yönelik öğrenci algıları-Şırnak, Erzincan ve Iğdır örneği-. *Usul İslam Araştırmaları Dergisi*, 19(19), 139-184.
- Turan, İ.-Nazıroğlu, B. (2015). İlahiyat fakültesine yeni gelen öğrencilerin sorun ve beklentileri: OMÜ İlahiyat Fakültesi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(36), 466-479.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers:

1. Yazar/First author %50

2. Yazar/Second author %50

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).